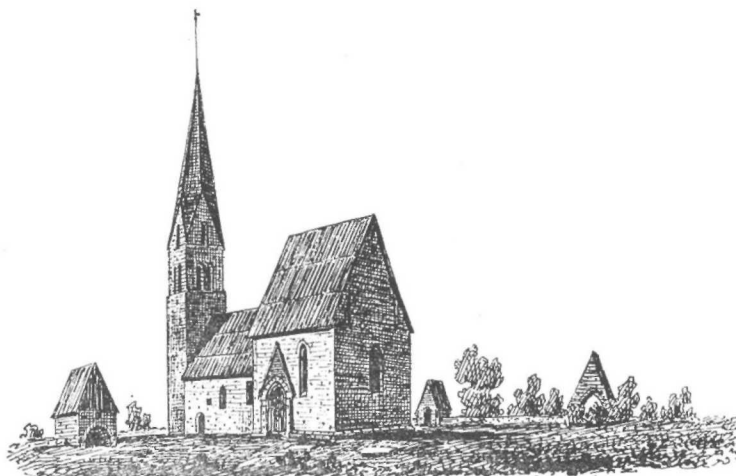

Garda kyrka.

Den danske historikern Jacob Langebek kom på sin antikvariska resa till Gotland år 1753 också till Gardå och besåg kyrkan, »men fandt der intet værdt at agte». Med hänvisning till C. G. Hilfelings *Resejournal* 1800 äro i Liljegrens *Runurkunder* »3 eller 4 oläsliga runstenar» vid Gardå kyrka upptagna som nr L 1758, 1760–62 och i Säves *Gutniska urkunder* som nr 117–120.

På kyrkogården utmed kyrkans norra vägg, mellan nordportalen och sakristian, ligga på marken fyra gravhällar utan inskrift. En är av sandsten, alldeles utan ristning. Tre äro av kalksten, försedda med ram utefter kanterna för inskrift. Sådan saknas och har aldrig funnits. En av dessa tre har dessutom på mitten ett kors av medeltida typ. Det förefaller som om de tre kalkstenshällarna ha blivit tillredda för en minnesinskrift, som emellertid aldrig har kommit till stånd.

Det är utan tvivel dessa gravhällar, som Hilfeling avser (och efter honom Liljegen och Säve). De ha emellertid alltid varit inskriftslösa.

Den enda bevarade gravhällen med runor vid Gardå kyrka är sålunda G 106. Den innehåller endast ett namn och som ornering kors och bomärke. Enklare kunde det icke vara. Det torftiga materialet vid Gardå kyrka står i en egendomlig motsats till det utomordentligt rika förrådet av runhällar vid kyrkan i grannsocknen Lye.

106. Gardå kyrka.

Pl. 42, 43.

Litteratur: L 1759, S 116. N. J. Ekdahl, Resa på Gotland 1826 (ATA), s. 32; Kyrkoinventarium 1830 (ATA); J. G. Liljegen, Runlära (1832), s. 152; L. Cedergren, Antiquarisk-topografisk karta och beskrifning öfver Fornminnen uti Ardre, Ahlskog, Garde och Lau Socknar ... [1855] (ATA), bl. 16; O. v. Friesen, Anteckningar 1922, 1923 (UUB).

Äldre avbildning: O. v. Friesen och J. W. Hamner foto 1922 (ATA).

Gravhäll med runristning. Den ligger på kyrkogården S om kyrkan vid gången utmed kyrkans södra sida, SV om korportalen.

Kalkstenhäll av trapetsoid form. Längd 1,90 m, bredd upptill 0,94 m, nedtill 0,84 m. Tjocklek 13 cm. Kanten är icke lockhällsfaserad.

Ytan har talrika hål och ojämnheter, som ha uppkommit genom vittring. Men själva ristningen är djup och väl bevarad. På mitten finns ett kors av georgstyp och ett bomärke. Den korta inskriften står utefter stenens vänstra sida. Den är omgiven av två raka ramlinjer. Dessa börja omedelbart vid första runan men fortsätta nedåt ett gott stycke (c:a 20 cm) efter inskriftens slut. De ha tydligen blivit upplinjerade på ett ungefär, och ristaren har därvid tagit till för mycket.

Inskrift:

olafer : robberñ : ārua
5 10 15

»Olav från Robbenarve.»

Till läsningen: 5 **e** är tydligt stunget med en djup prick. Detsamma gäller om 11 **e**. Nedersta delen av bistaven i 6 **r** har varit grunt huggen (eller kanske icke alls); nu helt borta. Liknande 12 och 14 **r**. Bistavens övre stapel i 12 **r** är helt borta; ytan är här genom vittring mycket gropig. Mellanstapeln och övre delen av nedre stapeln äro tämligen tydliga. Jämförelse med 6 och 14 **r** gör det fullt klart, att r. 12 har varit **r**, icke **n**.

Ekdahl: 12 **n**. Likaså Carl Säve. v. Friesen är tveksam, huruvida r. 12 skall läsas som **r** eller **n**. Märkligt är att tveksamheten gäller i ett fall, då man språkligt kan tänka sig bådadera. *Robbiern* (*Robbern*) är det ursprungliga, men assimilation *rn* > *nn* har inträtt i gotländskt talspråk i dylika fall. *Robbenn* kan sålunda ha varit en medeltida form.

Robbenarve är namn på en gård i Garda sn, omkring 3 km N om kyrkan.

Om namnet *Olafr* Olav se G 8. Om uttrycket *Olafr Robbenarva* se G 78.

Kyrkoinventarium 1830: »På Kyrkogården finnas väl många Likstenar, af hvilka flere äro utan, och flere åter hafva inscriptioner ... Warandes på nyssnämde enda Liksten inskriften som omgifvet dess sidor, till det mästa af tidens magt utplånad; Blott följande signaturer äro ännu kvar på en sida: **lafik robbinarua**.»

L. Cedergren: »På kyrkogården finnes blott en enda Grafsten med runskrift som af tidens åvärkan blifvit utplånade.»

107. Garda kyrka.

Pl. 53.

Litteratur: P. A. Säve, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 247, Gotland 1864 (hs S 40 n i UUB), s. 127; C. Säve, Brev till P. A. Säve den 11/9 1864 (hs R 623: 5 i UUB, s. 634); O. v. Friesen, Anteckningar 1923 (UUB).

Runristningar i kyrkans kalkrappning. De finnas i tornkammaren.

a) I västportalens smyg på norra sidan, 0,47 m Ö om portalens innerkant, 1,65 m ovanför golvet. Mellersta raden har en bredd av 46 cm. Runorna äro c:a 5 cm höga.

Tre rader av runor ristade i murbruket.

galda · kirk ... - n āf o - om : kirk - - a
5 10 15 20

ōk þar hava uarit magir perästär
25 30 35 40 45

b - dan fyr nikulasa sial
50 55 60 65

längre ned: - - - ou : ulufs

»Garda kyrka ... [en] av våra kyrkor. Och där hava varit många präster. Bedjen för Nikulas' själ.»